

de kas van de Kring bij me. Deze kas zou (Gerrit van der Veen bedacht het en ordonneerde het) weldra de basis zijn van de strijdkas waaruit kunstenaars, in moeilijkheden geraakt door hun weigering om lid te worden van de verachte *Kulturkammer*, gesteund zouden worden.¹

Wellicht heeft Braat hiermee de tegenstellingen toch iets te scherp aangegeven. Toen de datum van 1 april genaderd was, meldden zich in elk geval naar verhouding minder beeldhouwers dan schilders. Van der Veen, Krop, Carasso en Braat waren niet de enige weigeraars. Nadere gegevens ontbreken. Zij ontbreken ook voor de schilders. Deze waren, aldus een naoorlogse schrijver,

'veel meer verdeeld en verward, zodat velen (onder wie helaas ook 'vooraanstaanden' die een beschamend voorbeeld aan de jongeren gaven) zich meldden als gildelid. Ernstiger was het dat sommigen van hen die zeiden, enkel uit angst en verwarring gehandeld te hebben . . ., niet aarzelden, in koelen bloede het vacuum te vullen dat ontstaan was door het niet-exponeren hunner collega's,² zodoende veel aanzienlijk geldelijk gewin trekkende uit de vastberadenheid der standvastigen . . . Ergerlijk was ook de karakterloze haast waarmee de hoogleraren van de Rijksacademie te Amsterdam zich in het gilde spoedden . . . Hoeveel meer karakter toonden de leerlingen die weigerden deel te nemen aan de *Prix de Rome*³ in 1942! Er was trouwens voor de *Prix de Rome* voor beeldhouwkunst in het gehele land geen beeldhouwer te vinden die in de jury plaats wilde nemen! Ook niet-kunstenaars als de heer D. Röell, directeur van het Stedelijk Museum te Amsterdam, weigerden, lid van de jury te worden.'⁴

Ook binnen de schildersverenigingen had de vraag: al of niet toetreding tot de Kultuurkamer, al sinds de herfst van '41 onderwerp van debat gevormd. De vijf belangrijkste verenigingen waren 'Arti et Amicitiae', 'Pulchri Studio', 'Sint Lucas', 'De Onafhankelijken' en de kleine vereniging 'De Brug'. Als vereniging dienden zij zich bij de Kultuurkamer te melden. 'Arti et Amicitiae' en 'Pulchri Studio' bezaten, respectievelijk in Amsterdam en Den Haag, een eigen gebouw, tegelijk een sociëteit en tentoonstellingsruimte, alsmede eigen fondsen waaruit weduwen en wezen van overleden leden bescheiden uitkeringen kregen, soms ook nog levende leden wanneer die in moeilijkheden verkeerden. Ook de Vereniging 'De Onafhankelijken' had een fonds voor onderlinge steun. 'Arti et Amicitiae' was het rijkst: door de legaten die men in de loop der jaren ontvangen had, was het bedoelde fonds meer dan een miljoen gulden groot. Bezorgdheid dat men deze mate-

¹ L. P. J. Braat: *Omkrante hiaten*, p. 116-117. ² Wie zich niet bij de Kultuurkamer gemeld had, mocht niet aan exposities deelnemen. ³ Het jaarlijkse concours voor afstuderenden. ⁴ 'Kunst en verzet', II, p. 6-7.